

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO NARIAI

Gedimino pr. 53, LT-01109 Vilnius, Lietuva Tel.: (8~5) 239 6983

El. p.: laurynas.kasciunas@lrs.lt

Lietuvos Respublikos Seimo
Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkui
Dainiui Gaižauskui

2020-04-14

DĖL NACIONALINIO SAUGUMO STRATEGIJOS PERŽIŪROS

Pastaruosius kelis dešimtmečius vykusį ekonominę globalizacijos plėtra dėl intensyvėjančios tarptautinės prekybos, kapitalo judėjimo iš tiesų atvėrė milžiniškas galimybes. Tai leido besivystančioms valstybėms padidinti savo konkurencingumą, užimtumą ir ekonomikos augimą, o išsivysčiusioms – sumažinti verslo išlaidas, vartojimo kainas ir pasinaudoti kitų pasaulio regionų privalumais. Tačiau prasidėjęs pasaulinis koronaviruso ligos (COVID-19) protrūkis privertė stabtelėti ir parodė, jog pandemijų metu didelė priklausomybė nuo užsienio rinkų įvairiuose sektoriuose gali tapti silpnybe, kai užsiveria sienos, stabdomos gamyklos, trūkinėja globalios tiekimo grandinės, dėl ko ima strigti valstybių apsirūpinimas reikiama išteklių.

Todėl kai kurios šalys jau peržiūri savo strategijas, tarpusavio ekonominę priklausomybę, riboja tam tikrų prekių eksportą tam, kad pirmiausia užsitikrintų vidaus tiekimą, didina rezervus, galvoja apie nacionalinių gamybinių pajėgumų stiprinimą. Kitaip tariant, judama tam tikro ekonominio savarankiškumo arba ekonominio patriotizmo link, kad kritiniais atvejais valstybės turėtų galimybes užtikrinti stabilų būtiniausių ir reikalingiausių išteklių patiekimą. Tai yra svarbūs uždaviniai valstybėms, kurios yra santykinai atviros ekonomikos, tame tarpe ir Lietuvai, norinčioms tinkamai suvaldyti ir įveikti tokio ir panašaus masto pandemijas.

Koronaviruso pandemija ypatingai išryškino žemės ūkio sektoriaus svarbą, nes apsirūpinimas būtiniausiais maisto produktais ekstremalios situacijos sąlygomis yra vienas svarbiausių valstybės uždavinių. Galima teigti, jog tai tampa nacionalinio saugumo klausimu.

Lietuvos žemės ūkis yra pakankamai stiprus ir gali patenkinti ne tik šalies vidinius poreikius, bet ir dirbti eksportui. Pagrindinių maisto produktų, išskyrus kiaulieną, daržoves ir vaisius, šalies maisto pramonės įmonės pagamina viršydamos vidaus poreikį. Todėl dabartinėje situacijoje labai svarbu imtis priemonių, kurios padėtų žemės ūkio sektoriaus dalyviams produktyviai tęsti savo veiklą.

Šiame kontekste tampa aktualus ir valstybės maisto rezervo formavimas. Daugelis valstybių tiek Europoje, tiek kituose žemynuose turi sukaupusius rezervus, kurie leidžia užtikrinti svarbiausių

žemės ūkio ir (arba) maisto produktų poreikius net trims mėnesiams. Tačiau Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos duomenimis, šiandien valstybės rezerve yra tik miltai ir cukrus. Akivaizdu, kad toks šalies maisto rezervas pagal savo asortimentą yra nepakankamas. Taip yra dėl Lietuvos Respublikos valstybės rezervo įstatyme reglamentuotos valstybės rezervo kaupimo galimybės preliminariųjų sutarčių pagrindu, kai tiekėjai, esant ekstremaliai situacijai, aprūpintų valstybės maisto rezervą tam tikrais būtiniaisiais produktais. Tačiau įvairių krizių, ekstremalių situacijų, pandemijų metu, kai trūkinėja produkcijos tiekimo grandinės, gamintojai, susidūrę su finansiniais sunkumais, mažina gamybos apimtis ar net stabdo gamybą, kyla rizika, kad ne visada gali būti užtikrintas stabilus būtinų maisto produktų tiekimas rinkai. Norint eliminuoti tokius galimus sutrikimus, būtina užtikrinti, kad valstybės maisto rezervas būtų aprūpintas būtiniais maisto produktais, o prireikus jį panaudoti, nekiltų jokių biurokratinių kliūčių.

Todėl prašome į artimiausio Lietuvos Respublikos Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto posėdžio darbotvarkę įtraukti klausimą dėl Nacionalinio saugumo strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2002 m. gegužės 28 d. nutarimu Nr. IX-907 (Lietuvos Respublikos Seimo 2017 m. sausio 17 d. nutarimo Nr. XIII-202 redakcija), peržiūrėjimo, siekiant apsvarstyti Seimo nutarimo pakeitimo įstatymo projektą Nr. XIII-4643(3) trečiąjį variantą ir jam pritarti.

Manome, jog vienas iš nacionalinio saugumo prioritetų ir uždavinių yra tinkamo valstybės maisto rezervo kaupimas ir efektyvus žemės ūkio sektoriaus saugumo užtikrinimas. Valstybės maisto rezervo formavimas turi tapti priemone, stiprinančia žemės ūkio sektorių ir padedančia jam įveikti ekonomines ir finansines problemas, ypač krizių metu. Tai gali apimti tiek būtiniausių maisto produktų gamybinių pajėgumų užtikrinimą, kurie prireikus galėtų būti aktyvuojami ekstremalių situacijų ar krizių metu, tiek galimybes naudotis maisto pasaugojimo paslauga, kai maisto produktų gamyba ar tiekimu užsiimantys ūkio subjektai valstybės užsakymu kaupėtų reikiamas būtinų maisto produktų atsargas, ir taip būtų garantuojamas nepertraukiamas jų tiekimas visais krizinių ar ekstremalių situacijų scenarijais.

Be to, šalies galimybės tinkamai suvaldyti ir įveikti įvairias pandemijas labai priklauso nuo tinkamo ir savalaikio pasiengimo įvairiems scenarijams. Konkrečiai Lietuvos reakcija į koronaviruso pandemiją bent jau pačioje pradžioje buvo pavėluota mažiausiai dviem–trim savaitėmis. Medikai nebuvo pakankamai aprūpinti apsaugos priemonėmis, nebuvo testuojami, apkritai nebuvo pasiruošta plataus masto testavimui, trūko medicininės įrangos. Dar vasario pabaigoje Europos Komisija skelbė bendrą įvairių medicininės priemonių pirkimą, kuriame Lietuva net nedalyvavo.

Akivaizdu, kad koronaviruso pandemija verčia koreguoti žvalgybos darbotvarkę. Todėl Nacionalinio saugumo strategijoje būtina akcentuoti medicininės žvalgybos stiprinimo svarbą, t. y.

situacijos pasaulyje, susijusios su įvairiomis pandemijomis, naujais virusais stebėseną, vertinimą ir prognozavimą. Tai neabejotinai padėtų valstybei laiku pasiruošti tinkamam atsakui.

Seimo narys

Laurynas Kasčiūnas

Rasa Petrauskienė

Kazys Starkevičius